

Trn v oku břevnem

Psalo se magické datum 29. 2. 2004, když jsem se během pozdních večerních hodin prvně dozvěděl o festivalu Šrámkova Sobotka a krátce nato jsem se stal členem nově vznikající druhé generace redakce Splav!u. Převládalo ve mně tehdy nadšení. Už samotná existence festivalu jako místa, kde se sejdou lidé z celé republiky a baví se vším, co jim jejich mateřština nabízí, mi přišla nesmírně zajímavá. Fascinovala mě tehdy zejména populárně naučná linka programu – v oboru, který jsem v té době studoval, nic obdobného neexistuje.

Neméně jsem byl fascinován časopisem jako takovým. Bral jsem ho tehdy jako možnost bezprostřední odezvy pro účastníky i organizátory, jako určitou možnost festivalové komunikace.

Jenže v tom je právě problém. Přestože se o to s novou redakcí celé ty tři roky snažíme, Splav! funkci komunikační platformy festivalu neplní.

Kromě několika experimentů s cílenou provokací, na kterých se však běžný dialog stavět nedá, bývá odezva ze strany účastníků zoufale nízká. Lidé jsou příliš zvyklí nechat si své dojmy z našich článků pro sebe, případně s reakcemi nechodit za námi, ale za organizátory. To je nevyhovující stav – komunikace se tím zploštuje, ztrácí svou přirozenost, dochází k nedorozuměním.

Hlavním problémem zůstává, že je Splav!, stejně jako mnoho jiných věcí na festivalu, brán příliš vážně. My v redakci přitom nejsme žádní novináři ani odborní recenzenti. Jsme stejní účastníci jako všichni ostatní, jen možná o trochu méně spíme. Nemáme a ani se nesnažíme mít patent na rozum, což není bohužel vždy pochopeno, a tak mezi těmi pár psanými reakcemi, které se k nám během festivalu dostanou, napadání naší erudice jednoznačně převažuje.

Je předposlední den festivalu, a je tudíž téměř jisté, že ani letos nám náš ambiciózní pokus vytvořit komunikační platformu nevyšel. Nezbyvá než se začít soustředit na další ročník. Naším cílem je časopis, který festivalové dění nejen popisuje a hodnotí, ale je také schopen vyvolat průběžnou diskusi o něm a tuto diskusi řídit. Právě takový Splav! může posouvat dopředu celý festival.

Stále se totiž zdráhám uvěřit, že by celá ta rozpačitost plynula čistě z toho, že ve skutečnosti o žádný takový posun není zájem.

Ondřej Šmejkal

Od romance k romanci

Rozhovor s Marií Sekerovou o Sobotkách minulých i té současné.

Jak byste popsala svou úlohu v rámci Šrámkovy Sobotky?

Jsem vedoucí exkurzně vzdělávací základny, takže se staráme o učitele. A jako členka přípravného výboru se také určitou měrou podílím na přípravě programů, co se vezme a co ne. Tam se občas se Splaváky hádáme.

A jak zatím vidíte tuhle Sobotku?

Letos to vidím jako velmi kvalitní ročník. Daří se, ale radši to zatukáme, aby nám to neskončilo, aby se třeba neobjevila nějaká změna programu.

Co se Vám líbilo nejvíc?

Mně se líbila *Romance pro křídlovku* při zahájení. Myslím, že to byla šťastná volba. Bylo to přesvědčivé a bylo tam něco, co chceme na Sobotce mít. Aby to bylo lyrické, aby to mělo kladné vyznění, aby to nebyla stále nějaká destrukce. Loni jsme tady měli hodně takových destruktivních pořadů.

Byl tu dokument o Miladě Horákové nebo rozbor telefonátu Brežněv – Dubček. Zkusila byste srovnat, jak vypadala Sobotka před revolucí a po ní?

Před revolucí, zrovna jako dnes, se sem lidé sjížděli za kvalitním vzděláním a kvalitní kulturou. A za přátelstvím, to tady hraje obrovskou roli. Proto se nám ti lidé vrací, i když některé dámy jsou už na tom fyzicky špatně. Je to logické, některé z nich už tady byly třeba před čtyřiceti lety. Já sama jsem tady od osmé Sobotky.

Pamatujete si, jaké to tenkrát bylo?

Bylo to takové překvapující. Ale určitě příjemné, protože se mi tady zalíbilo. A vidíte, že tady jsem dodnes. Ale vy jste se ptal ještě na to srovnání. V době předrevoluční lidé čekali na každou narážku. A jak říkala paní profesorka Budagogová z Moskevské akademie věd, paní profesorka Hejnová sem dokázala i v té složité době svoji taktikou přivádět lidi, kteří jinde prostě nevystupovali. To bylo příjemné. Pořád tady šlo o setkávání, o to, aby se účastnil ten, kdo má na to uplatnit se.

A zdá se Vám, že to platí stále? Že sem jezdí ti, kdo na to mají?

Letos se mi to tak zdá. V minulých letech určitě byly dobré pořady, nemůžu jenom kritizovat. Myslím ale, že teď je laťka zase tam, kde má být. Předtím byla velice vysoko.

Máte nějaký zvláštní zážitek, ať už z programu nebo ze setkání?

Mám mnoho zážitků, protože tady se člověk setkal s mnoha lidmi a vznikají z toho trvalá životní přátelství. No a syn se mi narodil při Sobotce, tak co mám říkat? Šli jsme jednou od Semtinské lípy, on sice ještě mohl chvíli počkat, ale ten pohyb udělal svoje. To byl největší osobní zážitek ze Sobotky. Pak samozřejmě ta přátelství. Také na mě zapůsobila *Romance pro křídlovku* před lety v podání Ludka Munzara, který ji tady ve spořitelně odrecitoval. Když potom dostával kytku, říkal „i za Františka, i za Františka.“

Vít Prokopius

PROGRAM

10.00 Sál spořitelny

Čeština z pohledu tlumočníka v Bruselu

Doc. PhDr. Ivana Čenková, CSc.

13.30 Solnice

Promítání záznamu premiéry Vánoční mše Josefa Schreiera ve Vídni

16.30 Šrámkův dům

G. B. Shaw – Pygmalion

Poslech rozhlasové hry

19.30 Sál spořitelny

Večer dílen

JÍDELNÍČEK

Snídaně: Párek, rohlík, hořčice, čaj se sirupem

Oběd:

Hovězí vývar s játrovou rýží

Cikánská hovězí pečeně, rýže a moučník

Večeře: Pečené kuřecí stehno, brambor, okurka steril.

Výzva tlumočnickům

Rozhovor s doc. PhDr. Ivanou Čenkovou, CSc.

Jak jste se vlastně dostala k tlumočnickví? Bylo to pro Vás jednoznačné rozhodnutí, nebo jste tíhla i k „papírovému“ překládání?

Obor tlumočnickví a překladatelství jsem vystudovala na FF UK a již během studia jsem si přivydělávala doprovodným tlumočením a provázením zahraničních turistů. Věnovat se tlumočení i po studiu profesionálně bylo pro mne skutečně jednoznačným rozhodnutím. Vnímám je jako specifickou zprostředkovanou komunikaci mezi lidmi hovořícími různými jazyky a pocházejícími z různých kultur a to mne na této profesi nejvíce láká: umožnit lidem, aby spolu mohli komunikovat a díky vám si rozumět, vyměňovat si názory, zkušenosti, informace, diskutovat, argumentovat, vyjednávat, přednášet, prezentovat nové poznatky anebo se prostě setkávat. Právě tento bezprostřední kontakt s lidmi z různých oborů a zemí a nutnost neustále se vzdělávat, připravovat se na tematicky odlišné a často velmi odborné akce je to, co mne na konferenčním tlumočení nejvíce baví. Beru to jako výzvu – kvalitně přetlumočit i ty nejnáročnější řečníky a zajistit posluchačům, kteří vás poslouchají, stejný efekt, jako mají ti, kteří rozumí vystoupení v originále. Někdy máte tak trochu pocit, že jste u toho, když se píší dějiny. . .

Zejména v prvních letech po studiu jsem také překládala, často to však bylo nějak spojeno s akcemi, na kterých jsem i tlumočila – překládala jsem například příspěvky do sborníků z konferencí anebo i písemná vystoupení, smlouvy, programy atd. Pokusila jsem se také o několik literárních překladů, brzy jsem ale zjistila, že

k tomu zřejmě nemám dostatečný talent, pokoru a trpělivost. Ted již překládám méně, ale je to dáno zejména mými omezenými časovými možnostmi, a tedy i nutností stanovit si priority.

Běžný mluvčí češtiny si nejspíše příliš neuvědomuje, že je mezi překládáním a tlumočením nějaký rozdíl. Oba tyto obecné způsoby translace mají však své velmi specifické podmínky. Chápete překládání a tlumočení spíše jako dvě strany téže mince, nebo jako dvě na sobě nepříliš závislá odvětví filologie?

Tlumočení a překládání skutečně chápu, jak vy říkáte, spíše jako dvě strany téže mince, protože mají za úkol interpretovat výchozí text či projev v originále, převést jej do jazyka cílového a zprostředkovat tak mezikulturní komunikaci. Jak překladatel, tak i tlumočník nejsou zpravidla adresáty tohoto výchozího sdělení, ale jsou specifickými příjemci a musí být schopni se s touto skutečností vyrovnat. Oba si musí uvědomovat, že originál vznikl v konkrétním čase a v konkrétních sociokulturních podmínkách. Na rozdíl od překladatele má tlumočník svého konkrétního, reálného adresáta většinou přímo před sebou, může se ho předem zeptat, konzultovat s ním a také vidí jeho bezprostřední reakci na průběh tlumočení.

Z teoretického hlediska se překládem a tlumočením zabývá translologie, která se konstitovala v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století jako samostatná vědní integrovaná disciplína a která – na rozdíl od lingvistiky a filologie – zkoumá příslušný jazyk či literaturu ne jako cíl, ale jako prostředek pro pochopení překladu či tlumočení právě jako specifického typu mezikulturní komunikace.

Překlad lze chápat nejen jako prosté převedení textu z jednoho jazyka do druhého, ale také jako převedení vztahu text-recipient. Jinak řečeno, překladatel by se měl snažit zprostředkovat i kontext situační, resp. společenský. To je zajisté velice složité – lze se o něco takového snažit v rámci tlumočení, nebo na to nelze vzhledem k časovému omezení vůbec pomýšlet?

Máte naprostou pravdu v tom, že překladatel i tlumočník by se měli snažit zprostředkovat i situační kontext. Při tlumočení je zachování a předání komunikační situace naprosto prvořadé. Tlumočník je sice pod tlakem časového omezení, a pokud k tomu ještě řečník mluví příliš rychle, čte předem připravený informačně hustý text, nedělá pauzy, špatně intonuje a k tomu ještě třeba nehovoří svou mateřštinou, ale používá „světový“ jazyk – je úkol tlumočníka skutečně velmi obtížný. Tlumočník má však oproti překladateli jednu výhodu, kterou jsem zmiňovala již výše: jeho výkonu je bezprostředně přítomen jak samotný řečník, tak recipient sdělení, a proto lze řadu věcí předat i extralingvistickými a suprasegmentálními prostředky. Posluchači vidí řečníka, díky tlumočení rozumějí jeho slovnímu projevu a zároveň vnímají veškeré jeho mimojazykové chování, které dokresluje celkové ladění vystoupení i konkrétní situační kontext.

Na Sobotce vystoupíte s přednáškou na téma *Čeština z pohledu tlumočníka v Bruselu*. Dnešní češtinu mnoho lidí kritizuje například kvůli přívalu anglicismů. Chápete to jako skutečný problém jazyka nebo je to pro Vás spíše důsledek toho, že češtině prostě chybí prostředky pro vyjadřování speciálních výrazů – třeba z odborné terminologie?

Nemyslím, že by to byl problém jenom češtiny, spíše je to důsledek dnešní globalizované informační společnosti. Se stejnou tendencí se setkáváme i v jiných, dokonce mnohem rozšířenějších jazycích. Mám na mysli třeba současnou ruštinu, kde se to anglicismy jenom hemží. Částečně to u češtiny bylo dáno i neexistencí některých termínů z oborů, které zde za minulého režimu prostě nebyly. Vzpomínám si, že když jsme počátkem 90. let tlumočili specializované semináře o marketingu anebo obchodování na burze, mnohdy jsme „tvořili“ terminologii přímo na místě. Pokud jde o odborné výrazy používané zejména v nových technologiích (internet, mobilní telefony, výpočetní technika atd.), tak zde se skutečně často prosadí a vžije anglická terminologie. Nevnímám to však vždy jako negativní jev. Při tlumočení nám to naopak někdy pomáhá.

Něco jiného je však tzv. „eurospeak“, se kterým se setkáváme denně v tlumočnických kabinách v Bruselu. Když jsme tam začali tlumočit, zejména po vstupu České republiky do EU, zpočátku jsme řadě zkratk a dalších slovních obrátů nerozuměli. Jsou to desítky již zažitých pojmů, které jsou někdy anglické, jindy francouzské a všichni je používají a vůbec neuvažují o tom, že by se to mělo překládat do všech jazyků (např. CATS, komitologie, mainstreaming, flexikurita, CSA, PAC a již všeobecně známé „acquis communautaire“ atd.). O tom chci právě hovořit ve své přednášce.

V EU je v současnosti 20 úředních jazyků. Náklady na tlumočení a překládání tak tvoří podstatnou položku v jejím rozpočtu. Máme dostatek tlumočnicků, kteří jsou schopni zajistit, aby čeština byla plnoprávným jazykem i prakticky, a nejen právně?

Podle oficiálních údajů představují náklady na překlady a tlumočení v EU cca 1 % celkového rozpočtu. Jinými slovy – právo a možnost občana hovořit v kontaktu s institucemi svou mateřštinou a mít k dispozici legislativu a další dokumenty také ve své mateřštině tolik peněz zase nestojí.

Pokud jde o české konferenční tlumočníky, situace ještě úplně optimální není. V současné době je u institucí EU akreditováno asi 80 českých tlumočnicků. Z toho je v Evropském parlamentu v české kabině 7 stálých tlumočnicků, v Generálním ředitelství Evropské komise je zaměstnáno 6 tlumočnicků a u Evropského soudního dvora jeden kolega. Ostatní akreditovaní čeští tlumočníci pracují pro EU jako tlumočníci ve svobodném povolání, tedy dle potřeby na základě kontraktů pro jednotlivé akce. A to je právě ten problém, protože každý den se koná více zasedání, než je k dispozici tlumočnicků. Je pozoruhodné, že se řada tlumočnicků z jiných kabin učí česky a přidává si češtinu jako další tzv. pasivní pracovní jazyk (tj. budou tlumočit z češtiny do své mateřštiny, například do italštiny, němčiny, angličtiny či francouzštiny).

EU chce mít dostatečný počet kvalitních a akreditovaných konferenčních tlumočnicků nejpozději do konce roku 2008, protože v prvním pololetí 2009 bude ČR předsedající zemí EU. Čeština by tak měla být všude slyšet a zároveň by pochopitelně všude mělo být zajištěno i tlumočení z češtiny i do češtiny. Pro české tlumočníky je to tedy obrovská výzva.

Jan Chromý

Fonetika zajímavě

RECENZE

Pro studenty většiny filologických oborů skýtává předmět fonetika (a fonologie) většinou ono nutné zlo, které je třeba při studiu absolvovat. O tom, že je ale fonetika zajímavá disciplína, nás včera přesvědčil dr. Tomáš Duběda. Autor knihy *Jazyky a jejich zvuky. Univerzálie a typologie ve fonetice a fonologii* v informačně bohaté přednášce ukázal, že při studiu fonetiky zdaleka nejde pouze o poněkud fádni ortoepii (jak se může běžnému účastníkovi sobotických přednášek mylně zdát), ale i o něco, co stojí nad tím. O fonetickou (resp. fonologickou) strukturu jazyků, jinými slovy o to, jaké jsou základní prvky našeho mluveného jazyka a jak fungují při realizaci řeči.

Podnětné bylo především kontrastivní pojetí celého tématu. Jak již samotný název přednášky (*Fonetika češtiny v kontextu známých a neznámých jazyků*) napovídal, nejednalo se zdaleka jenom o češtinu, ale i o jazyky jiné – od angličtiny přes francouzštinu až třeba po japonštinu či exotické jazyky, jako je rotokas (s velmi nízkým počtem fonémů) či !xú (který má fonémů 141). Čeština tak nebyla představena atomizovaně, jak tomu často bývá, ale právě jako jedna z možných variant fonologických struktur.

Když jsem v souvislosti s pondělní přednáškou v recenzi psal, že bychom měli stát o to, aby se na Sobotce objevovaly přednášky s určitou dávkou vědeckosti, měl jsem na mysli přesně něco takového, jako jsme měli možnost slyšet včera. Duběda mluvil tak, aby byl srozumitelný i pro tématu neznalé, zároveň však nesklozňoval k zneprůstředňujícím generalizacím. Z hlediska obsahu a jeho podání proto mluvil z mého pohledu ideálně. Přesně tak, jak by na Sobotce mělo být zvykem.

Seminář, který následoval, byl veskrze pracovní a přednášku velmi vhodně doplnil o rozbor konkrétního materiálu. To bylo velice cenné, poněvadž bylo možno prakticky pracovat s poznatky, se kterými jsme se setkali během výkladu, a ověřit si jejich platnost.

Domnívám se, že by včerejší seminář a přednáška měly sloužit za vzor pro příští ročníky Šrámkovy Sobotky. Snad tomu tak bude...

Jan Chromý

Trochu o té sebestřednosti

RECENZE

Posledním nakladatelstvím, které se prezentovalo na letošním ročníku Šrámkovy Sobotky, byla olomoucká Votobia, kterou včera dopoledne představil Zdeněk Smiřický. Situaci, kdy nakladatelství představoval jeden z jím vydaných autorů, tedy vlastně externista, nepovažuji za příliš šťastnou, neboť se ocitl v roli pouhého tlumočníka, respektive předčitatele informativního textu, který mu nakladatelství poskytlo. Většinu z těchto informací navíc tvořil ediční plán, který mohli zájemci získat v tištěné podobě již při vstupu do sálu.

Votobia vznikla v roce 1991 a do kruhu kolem jejích zakladatelů patřil básník Jiří Kuběna či vydavatelé olomoucké samizdatové

edice Texty přátel. Společnost získala vlastní tiskárnu a rozhodla se navázat na prvorepublikovou tradici Florianovy Staré Říše – mezi prvními autory vydává Jakuba Demla a další autory katolické moderny, mimoto však i současnou střední a starší generaci literátů. Na přelomu tisíciletí se přidává řada autorů mladých, mnohdy objevených díky antologiím, jimiž se nakladatelství snažilo zmapovat literární dění v jednotlivých regionech. Jmenujme Vickiho Shocka, Patrika Linhartu, Petra Motýla či Danu Michálkovou. Po antologii ostravské, olomoucké a severočeské bohužel projektu v roce 2002 došel dech.

Ačkoli pozornost nejširší veřejnosti na sebe Votobia strhla vydáním kuchařky *Vaříme s konopím*, významnou část její produkce tvoří poezie (kromě již jmenovaných autorů např. Pavel Řezníček, Zeno Kaprál či Milan Knížík). Nevychýbá se ani odborné literatuře – v poslední době vyšly např. *Dějiny lingvistiky* Jiřího Černého či studie o dětské literatuře.

Po výzvě nám, čtenářům, abychom nákupem knih podpořili nepříliš výdělečnou činnost nakladatelství, obrátil Zdeněk Smiřický strojepisný list a zbývající tři čtvrtiny času věnoval prezentaci knihy Jana Trojana *Josef Schreier (1718–?)*, na níž se podílel. (Recenzi na ni naleznete ve včerejším vydání Splav!u.) Netvrdím, že by dílo znovuobjeveného moravského skladatele nebylo zajímavé, Zdeněk Smiřický se však evidentně snažil publiku poskytnout více informací, než bylo schopno a ochotno vstřebat. Kontakt mezi oběma stranami prakticky nefungoval, na nejednom klíně jsem zahlédla rozervěný denní tisk, dokonce tentokrát nezazněl ani jediný dotaz. Trochu života vnesly do sálu až závěrečné ukázky ze Schreierovy vánoční mše, které byly zároveň pozvánkou na zítřejší promítání záznamu jejího provedení.

Takový způsob prezentace zdá se mi dosti nešťastný.

Jana Melková

Tak jak to letos dopadlo. . . ?

Včera po obědě bylo pro literatury chtivé diváky uchystáno vyhlášení výsledků literární soutěže Šrámkovy Sobotky. Sám jsem měl možnost část zaslaných textů přečíst, a byl jsem tudíž zvědav, jak odborná porota rozhodne a koho z mladých autorů ocení. Trochu jsem se však obával, že než se dostaneme k druhé části programu nazvané „Chci být i kýmisi čten“, budeme muset projít ukrutně dlouhou formální částí udělování cen. Opak byl pravdou.

Celý program, dohromady asi devadesátiminutový, byl velmi dobře seskládan z čtení oceněných textů a hudebních předělů v provedení Divadla Jesličky Hradec Králové. Na samotné oficiální vyhlášení výsledků se dostalo až na závěr a musím říct, že bylo příjemně krátké a svižné, místy dokonce vtipné. Škoda jen, že velká část diváků odešla už v průběhu pořadu kvůli křížícím se programům. Samotné texty, stejně jako jejich provedení, rozhodně stály za vyslechnutí a v kombinaci s písněmi v podání útvaru Sex tet vytvořily velmi příjemný odpolední program.

RECENZE

A jak to tedy celé dopadlo? V první kategorii, básně a básnické soubory (porota se sešla ve složení Rudolf Matys, Jiří Dědeček, Petra Honzáková), bylo oceněno celkem pět mladých autorů. Ondřej Hník, který si mimochodem získal obdiv redakce, získal od poroty čestné uznání, Marie Zelbová a Martina Chládková sdílely třetí místo. Druhá cena pak připadla Pavle Pazderníkové, skrývající se za libozvučný pseudonym Paflapě, a konečně první se umístila Monika Petrlová.

V druhé kategorii (porotci byli Vlasta Skalická, opět Jiří Dědeček a Jan Vaněk, jr.) sice nebylo uděleno čestné uznání, ale třetí místo bylo opět zdvojené, tentokrát pro Janu Jiráskovou (ostatně, její text *Šťastný a veselý* zapůsobil silou uvěřitelnosti) a Ivu Růžičkovou, jejíž texty o pochutinách jste mohli sledovat v literární příloze našeho časopisu. Na druhém místě se v této kategorii znovu objevil Ondřej Hník a nejvyšší metu obsadil Jakub Yellen – Vaňáček.

Do třetí kategorie, studie z oboru literárních věd o autorech východočeského regionu, historické práce o vývoji kulturních poměrů ve východních Čechách, přišla pouze jediná práce, *Rodina Kraftova v Jičíně* od Ilony Pluchářové. Odborná porota složená z Mgr. Pavly Jirkové a Mgr. Antonína Fendrycha za tuto práci udělili první cenu.

Další údaje o autorech a hlavně jejich soutěžní texty si můžete přečíst v letošním *Almanachu*, který by snad stále měl být k dostání, až si tento text budete číst. Celkově jsme se dozvěděli, že do soutěže zaslala své příspěvky sotva polovina autorů oproti minulým ročníkům, ale to by nás nemělo znepokojovat. Současně se totiž zvedla kvalita a vyložení formálně nezvládnutých textů bylo prý minimum. Popřejme tedy literární soutěži a jejím účastníkům hodně štěstí a přízeň múz do dalších let.

Vít Prokopius

Trhlinami skutečnosti

RECEVZE

„kdo v dětství zahlédl nějakou šterbinou jiný prostor,
jen těžko se někdy stane obyvatelem světa,
ve kterém žijí ostatní“

Michal Ajvaz, *Prázdné ulice*

V odpoledních hodinách měli účastníci Šrámkovy Sobotky možnost setkat se mezi zahradními zdmi osvětlenými sluncem se spisovatelem Michalem Ajvazem. Ten nejdříve přečetl ukázkou ze své poslední knihy *Prázdné ulice* a poté byl prostor přenechán diskusi – dotazům přítomných a následným odpovědím.

Ajvazovy texty rostou pomalu. Obrazy se rozpukávají, zjevují a mizí, aby se znovu objevily změněné, ale plastické a promyšlené, uzrálé do příběhů. Rozvíjení děje je náhodné, fantazie inspirativně dětská, zároveň úporně vyvážená raciem. Náhodná je i práce s jazykem, mnohoznačné shluky slov vytvářejí napětí, dokud nevyústí v čitelné tvary, trvale protknuté tajemstvím. Součástí je i působivá atmosféra, která vtahuje do fikčního světa, nutková potřeba obsáhlých popisů (v diskusi přirovnáno k popisnosti Jiráskova románu *Proti všem*), které jsou ale velmi patřičné, dynamické a sugestivní.

Inspirace pro napsání knihy se objevila v jediný den, kdy autor procházel vylištěnými ulicemi rozpálenými prudkým sluncem. Ulicemi ztajenými, nesamozřejmě skutečnými, plnými příběhů, které vznikají, protínají se, větví a kdesi i setkávají. Vyjděte do proměnlivých, mnohavrstevných ulic, které světu otvírají zranitelné vnitřky. Kdesi za jejich hranicemi je do pohybu uveden vír událostí vaší fantazie, protože jen „chaotická fantazie regeneruje náš vztah ke skutečnému řádu světa“...

Marie Kantůrková

Pověsti zpod ořechu

Básník Přemysl Rut vystoupil včera večer spolu s Markétou Potužákovou v rámci večera s názvem *Strašlivé Čechy, děsná Morava* s úryvky ze své stejnojmenné knihy plné pověstí z různých koutů naší kotliny. Z popudu účinkujících bylo čtení na poslední chvíli z původního prostoru spořitelny přesunuto na zahradu Šolcova statku, kde, jak sám Rut v úvodním proslovu neopomenul podotknout, dle jejich názoru texty vyzní lépe a autentičtěji. Už s ohledem na prostředí, v němž budou přednášeny.

Měl pravdu. Z pozorného poslechu v klidném, idylickém prostředí Šolcárny se brzy vyklubal neobyčejný divácký zážitek. Stačilo jen tiše sedět a pozorně vnímat, co nám přednes nabízí. Básník si navíc neodpustil ani doplnění textů příležitostnými lidovými popěvkami, čímž, ač bez hudebního doprovodu, vždy chytře zabránil nabízejícímu se otupění pozornosti, kterým dlouhodobé čtení vždy hrozí.

Důmyslnou kompozicí přednášeného historična, jež je zcela očividně značně přibarveno autorovou potřebou fabulace jakožto prostředku pro „vylepšení“ vlastnoručně posbíraných pověstí, Rut dokáže inteligentně pobavit, poučit a neomrzet. A to přesto, že se již svou podstatou jedná o texty stavbou velmi podobné. Mimochodem, sluší se podotknout a poděkovat za to, že se básník nenechá unést svou fantazií a dokáže se vždy držet stylové logiky pro pověsti typické. V současných příspěvcích do literární kultury našeho ná-

roda vskutku neobvyklá záležitost. Stejně neobvyklá jako duo Rut – Potužáková v kontextu letošní Šrámkovy Sobotky.

Jakub Novosad

Tři kouzla Přemysla Ruta

RECEVZE

Na terasu Šolcova statku – před muškáty, vedle krucifixu a pod ořech přivezl včera Přemysl Rut s Markétou Potužákovou selanku skorolidové slovesnosti skoro se vším, co k tomu patří. Skoro proto, že „ještě nejsme tak daleko, nebo spíš už nejsme tak blízko“ – jak Rut případně poznamenal –, abychom to dokázali jako za starých časů. V čem tedy spočívalo kouzlo veřejšího soirée složeného z adaptací sesbíraných pověstí?

Kouzlo první představuje Rutův šarm, se kterým se dokáže pohybovat nenásilně mezi hrou, herectvím i dialektem s publikem a vždy se zastavit před kýčovitou rozněžněností a hereckou hysterií. To sice neplatí zcela pro Rutovo druhé kouzlo, kterým byla jeho společnice Markéta Potužáková, ale i když její herecký výkon postrádal Rutovu přirozenost, představovala každopádně pěkné scénické řešení.

Kouzlo třetí a nejdůležitější spočívá bezpochyby v Rutově vypravěčském nadání a nadšení, se kterým se pouští do toho, k čemu sám na konci vystoupení vyzval své posluchače: „Ty příběhy nejsou moje, ty jsou společné a vy si s nimi můžete dělat, co vás napadne, když vás napadne. . .“ Jeho sbírka *Štěstlivé Čechy, děsná Morava* je ukáзка čirého prožitku z příběhů jako takových. Posluchač je tu důležitý právě tak jako autor, ba chvílemi se zdají tihle dva splývat.

Od starého umění vyprávění jsme vskutku již dost vzdáleni. Jsou však mezi námi takoví, kteří mu jsou stále ještě o krok blíž. Přemysl Rut mezi ně rozhodně patří.

Jan Hon

Mistr Závěš

RECEVZE

V době státních svátků Cyrila a Metoděje a památky upálení Jana Husa se koná mnoho festivalů, jednoduše proto, že je volno. A ať už se jedná o festivaly filmové, hudební či literární, je pravidlem, že první týden v červenci zabírají ty z nejlepších. Vděčný divák pak neví kudy kam. A co na to Fráňa Šrámek? Vyrazil by do Varů, Litoměřic, nebo zůstal doma?

Čtvrteční večer přivítal návštěvníky letošní Sobotky s programem *Obhroublé nocturno*, tedy folkovým koncertem mistra Závěše. I přestože Splat! varoval, že pořad není určený slabším povahám, byly lavičky na zahradě Šrámkova domu obsazeny i zvědavci, kteří na první pohled své síly přecenili. Snad proto umělec před vystoupením a během jeho začátku budil dojem, že je celý nesvůj. S padající tmou, štekajícím psem a přibývajícím hladinkou bariéra padla a posluchač mohl naplno vychutnat

dávku hospodských filosofí, sprostoty a glorifikace budižkničemsťví za živelného kytarového doprovodu. Část publika odešla, část jásala a já s ní.

Kultura neznamená kultivovanost, ale nemohu si nepoložit otázku, zdali mám jásat, že Magorovo Vydří dorazilo do Šrámkovy Sobotky. Vraťte mi Dědečka!

Pavel Pelc

Milý Juro,

tak ti píšu ze Šrámkovy Sobotky. Počkala jsem do poloviny týdne, jednak abych už trochu věděla, co se letos děje, jednak proto, že si pamatuju, jak jsi se vždycky v polovině týdne stáhnul na jeden den do koutku a nebyls k mluvení. Nemělo smysl tě chtít rozveselit, byls sám pro sebe a v sobě a asi ti nebylo veselo. Myslels na své blízké, co už jsou „tam“. Jestli teď tam myslíš na nás „tady“, tak ti chci říct: Je tu letos krásně, sluníčko hodně svítí, i hvězdy v noci, jsme tu skoro všichni a jsme letos nějak hodní a zjihlí. Že by ta padesátka? I ten Šrámek na náměstí má kolem krku nápis JSEM TU PO PADESÁTÉ. Prý to někoho zlobí. Ty by ses jistě smál. I ten Splat! už tolik nepíchá. Jen naši Dragu popíchal zlý Novosad, ale to bylo proto, že neviděl večer z její poezie na statku, jak ji recitovala Alena Ryšanová s hudebním doprovodem své sestry Pavly. Asi by zaslechl něco, co nepřečetl. Ale kdo ví?

Jinak se letos hodně vzpomíná – na Hejnovy, na Miladu Horákovou, dokonce i na Brežněva s Dubčekem. Já s učitelskou dílnou vzpomínám na K. H. Borovského (co by tomu všemu dneska řekl) a Aleš Fetterers vzpomíná na to, jak před čtvrtstoletím spadl z ořechu. Dnes jsme uložili Aninku na ten nejkrásnější hřbitov, jaký známe. A taky jsme letos vydali Almanach s grafikou Zdeny Mlčocha – ve středu v noci jsme ho představili publiku – čtením i zpěvem.

Co bych ti ještě napsala? Asi že nám hodně scházíš. Tvé postávání u dveří do kuchyně, odkud jsi shovívavě shlížel na tu zdělanec-kou bandu. Tvé zasvěcené výklady uměnovědné. Tvé utěšlivé slovo pro lidské trable a nadhled nad lidskou blbostí. Ale poslal jsi za sebe náhradu. Říkáme mu malý Jura, i když už je pěkně šedivouček. Chvilí se na nás pobaveně díval tvýma očima a vzápětí se on i jeho půvabná žena zúčastnili všech vylomenin, co se naskytly.

Běhali rituálně kolem Humprechta (Jura v masce fauna!), nechali se strašit nočním předčítáním u hřbitova, sedají na ukrutně brzkých ranních přednáškách a po nocích vyzpívují u krbu. Jura už má vstupenku do zdělanecké společnosti. Obohatil náš interní zpěvník o svérázný song *Jím rád ementál, ten sýr, co má díry* (zpívej jako „Čím víc tě mám rád“). Tak to snad skoro určitě přijedou i napřesrok. Tož ti za synka a dcerku děkujeme, moc na tebe vzpomínáme a máme tě rádi. Příště napíšu zas.

Za Klub Zdělanců

Hanka

Aninka

ČLÁNEK

Kdykoli jsme zazvonili u dveří domku Na Benešově, ozvalo se vstřícné a veselé volání: „Je otevřeno, jen poďte!“ A už nás Aninka vítala a zvala do „Ludvíka“ či do kuchyně a nabízela kafe, víno nebo i něco ostřejšího a volala na Káju (ten obvykle něco psal, četl, bádával v pokojíčku pod obrazem Zdeňka Mlčocha), aby už také mezi nás šel. A nás bylo hodně! Seděli jsme skoro všude, povídali si a klábosili. Mezi námi poletovala Aninka, nabízela roládu s jahodami nebo bublaninu. A kdyby někdo neměl rád sladké, tak chlebičky. Nebo by došla do samoobsluhy pro cokoli, prostě Aninka nám plnila každé přání. Aninka! Pro všechny přátele, ale i známé – Aninka! Jen dva mužští ji chlapsky něžně oslovovali Andulo! Zdeněk Mlčoch a občas i Jura Demel. Při pobývání na Šolcově statku za námi Aninka přijížděla na kole. Občas nás pěkně zpucovala (však také kdyby Hanka Kofránková režirovala Lucernu, hrála by Kláskovou!), občas jsem se i rozkmotřili, ale rychle jsme se udobrili a přátelsky to zapili vínem a přezpívali písničkami. Když jsme ji pak kolem půlnoci doprovázely (my kamarádky) domů a Aninka kolo už jen vedla a když jsme vymýšlely, jaké lumpárny komu provedeme, smály jsme se a chechtaly, že to bylo slyšet až na Lištici. Před domem jsme si zazpívaly *Dobrá noc, má milá* a ještě *Na rozlúčení, mý potěšení* a těšily se, jak se zase zítra sejdem a zase všichni budeme povídat a vyprávět a zpívat – a i Aninka zvedne skleničku a zanotuje svou oblíbenou: „Jen ty mi, šenkýřko, nalej, až se mi očička zkalej. Cesta je daleká, nikdo mě nečeká, jenom ty, skleničko má.“ Glo glo glo gloria zpívají s Tebou a pro Tebe, milá Aninko Kafková,

Tvoji věrní přátelé!

Nerozbít pivo na dně sklenice

ROZHOVOR

Rozhovor s Jiřím Hoškem, výčepním z bistra Radnice

Sledujete festival Šrámkova Sobotka?

Určitě. Třináct let tady mám hospodu, sleduju ho každoročně.

Byl jste někdy na nějaké akci v rámci Šrámkovy Sobotky?

Musím říct, že ne. Pilně se zúčastňuje manželka a syn se zapojuje do Šrámkova studia.

Že tu budete točit Svijany, to jste sem sám vybral?

To byla tradice. Svijanský pivovar je odsud třináct kilometrů, žádný blíž není. To pivo sem patří, je docela dobré a dokonce se ve srovnání s ostatními pivy umísťuje docela vysoko v různých žebříčcích. Mě kolikrát mrzí, když mají ve velkých hospodách Gambrinus a tahle mezinarodní piva, která jsou všude, a nemají to své, které tam patří.

Točíte to nějak speciálně?

Ne. To pivo je kvalitní a má poměrně dobrou pěnu. Je pravda, že se dá zkazit, když se točí špatně, ale já ho nevylepším tím, jak ho natočím. Já bych se i rád pochlubil, že ho točím dobře, ale točení nic není, akorát se prostě nesmí zkazit. Musí být dobře vymyté

splav!

trubky a čisté sklenice – tyhle dvě věci jsou podstatné. Trubky se musí propláchnout jednou za tři neděle, sklenice se musí umýt po každém pivu. Ale to je taková abeceda – když to někdo nedělá, tak je blbej.

Pivo se dá zkazit třeba tím, že se z něj dostane víc bublinek, když se někdo mylně domnívá, že nejlepší je pivo s velkou čepicí. Kyslíčnicku uhlíčitého je v pivu určité množství a točením tam žádný nepřibude. Když se to vyžene do pěny, tak v tom pivu bublinky prostě nejsou. Tak se to nesmí točit špatně tak, že mi to čůrá pomaloučku a pivo se rozbije na dně sklenice.

Když se to točí tak, jak se to má točit – což je velice jednoduché – tak je to pivo takové, jako je v sudu. Rád bych si přisvojil nějakou svou kvalitu, kterou do toho dávám, ale bohužel to není pravda.

Tu hospodu jste sám založil?

Za komunistů tu bývala klubovna SSM – to jste ještě nebyli na světě – a my jsme tu pak s kamarádem začali točit pivo. Původně tu bylo okno a vchod byl z boku. My jsme tady vyklofali dveře – teda hlavně on, já jsem mu jen tak připomáhal – a v roce 1992 jsme z toho společně udělali hospodu.

Za co jste získal diplomy, které máte za barem?

To je za nejvíc vytočeného piva. Dokonce to není ani na metr čtvereční nebo na židli – což by bylo docela fér, to bychom to asi získávali každoročně. Tohle bylo v době, kdy byl pivovar Svijany trochu v útlumu a svijanské pivo se točilo v málo hospodách. My jsme stabilně od roku 1992 brali v průměru asi tři sudy denně a v jednu chvíli to bylo nejvíc ze všech hospod, do kterých dodávali. Dali mi diplom a k tomu třicet sudů piva zadarmo. To si dobře pamatuju, to bylo krásný. . .

Praktická otázka na závěr – za kolik bude pivo příští rok?

Sleduju zdražování pivovaru a sám od sebe nezdražím. Jestli zdraží pivovar, já to budu kopírovat.

Jan Hon

Dvě zastavení s Miladou Horákovou

RECEZE

Neděle, desátá hodina večerní, zahrada Šrámkova domu. Jsme svědky opravdu nevšední události. Po loňském festivalu v Uherském Hradišti se Sobotka stává teprve druhým místem v Čechách, kde se promítá dokument vskutku unikátní: Filmový záznam procesu s Miladou Horákovou.

Celý záznam má téměř šest hodin, pro Sobotku je připraven přibližně tříhodinový výběr komentovaný historikem Petrem Kourou. Dozvídáme se o vzniku a dochování filmu, pomalu pronikáme do vztahů mezi aktéry, poznáváme hlouběji obudnou minulost. Postavy, které známe jen z učebnic dějepisu nebo ze studia archivů, náhle získávají konkrétní tvář, hlas, mimiku, povahu, kterou ani přes úporné úsilí kruté mašinérie nebylo možno zcela potlačit. Dá se nasávat atmosféra procesu, prokurátor občas odpovídá dříve než vyslyšení,

kteří jeho slova opakují. Někdy zvuk neodpovídá obrazu, protože ne vždy se vyslyšení drželi naučeného a předepsaného scénáře. Ne každá odchylka se hodila do zamýšleného ideologického konceptu. Tisnivou atmosféru narušuje skrytý jen Záviš Kalandra, který zřejmě z vlastní rezignace těžší sílu k jemnému humoru, dovedně skrývanému, někdy černějšímu než černému. Čas v chladnoucí zahradě letí, ani se nezdá, že tři hodiny plánované pro projekci už téměř uběhly. Následuje čtení rozsudků, smrt a doživotí se prolínají s mnohaletým žalářem. Naprosto neomylně se do posledního záběru a zhasínající stěny Solnice rozezná vězní hodiny odbíjející jednu. Symboličtější závěr si snad ani nelze představit.

Čtvrtek, třetí hodina odpolední, síň Šrámkova domu. Pokračování, tentokrát v rozhlasové podobě: poslech záznamu z téhož procesu, pořízeného rozhlasem, přesněji dvou ze tří již odvysílaných rozhlasových pořadů k tomuto tématu.

V uspávajícím dusnu se zaposloucháváme do hlasů již známých aktérů i do zrekonstruovaných předčítaných pasáží. Průvodce a spoluvůdce Marek Janáč vykládá a zjišťujeme, že se vlastně můžeme během jednoho týdne seznámit se dvěma ze čtyř existujících zdrojů (zbývá stenozáznam a tzv. Šedá kniha z června 1950). Smutné procesí informací končí posledním setkáním Milady Horákové se svou sestrou v noci před popravou a známým výrokem poslance Klementa Gottwalda z prosince 1929.

Pokud vše dobře půjde, Rozhlas zpracuje kompletně všech 60 hodin procesu, a rovněž tak i v Plzni nedávno nalezený záznam z procesu s kulakem z nedaleké Bystřice.

Cesta k poznání totalitní minulosti je u nás i v současnosti velmi trnitá a často se ubírá téměř neprostupným terénem. Dochované materiály z procesu s Miladou Horákovou představují unikátní a nesmírně cenný zdroj, který by měl patřit mezi povinnou výuku na všech typech škol. Fajn, říkám si, v dnešní době CD a DVD není problém takovýto materiál zpřístupnit nejširší veřejnosti a podpořit tak poznávání totalitní minulosti. Rozhlasové pořady, které jsme slyšeli, lze skutečně volně stahovat z internetu. Ledová sprcha však přichází u filmu. Dokumentární záznam, pořízený tehdejšími ministerstvem spravedlnosti a uložený do Národního filmového archivu v období krátkých devíti měsíců, kdy patřil pod ministerstvo vnitra, nyní NFA prodává za pouhých 100 Kč za jednu sekundu autorských práv. Unikátní materiál o naší společné minulosti tak zřejmě ještě dlouho zůstane široké veřejnosti odepřen.

Hynek Zlatník

Errata

V rozhovoru s Hynkem Zlatníkem byla na straně 15 omylem zmíněna rekonstrukce sokolovny namísto správné rekonstrukce spořitelny.

Recitátory druhé a třetí části Poeova *Černého kocoura* byli (v tomto pořadí) Libor Vacek a Aleš Vrzák. V reportáži *Zazdil jsem obludu do hrobky* nebyla jejich jména uvedena, rozhodně to však neznamená, že by si zmínku nezasloužili.

Listárna

Vážený neobeznámený pane Prokopie,

dovolte prosím, abych reagovala na Váš článek s názvem *Hermane, nesvlékej se ze Splavu* č. 6.

V případě, že se pokoušíte kritizovat organizaci čehokoli, o čemž nemáte ani potuchy, pokuste se příště informovat před tím, než urovnáte pár zmatených slov do několika větných celků.

V článku uvádíte, že každý, kdo se někdy pohyboval kolem organizace kulturní akce na venkově, chápe zařazení „zájezdovky“ s herci (nejlépe z Prahy) do programu, anžto je třeba finanční injekcí vyzpevnit chřadnoucí rozpočet obecního kulturního střediska.

Musím s lítostí podotknout, že jste zde projevil značnou dávku diletantství, neboť ani jedna z informací Vámi uvedených v souvislosti z finanční stránkou věci ani motivem zařazení vystoupení do programu není slučitelná s realitou.

Jen pro informaci si dovoluji uvést, že Středisko městské kultury Sobotka (obecní kulturní středisko) dopltilo na představení částku dosahující takřka 14 000,– Kč, tedy nevydřelo z návštěvníků ni haléře navíc pro sebe a své další aktivity. Mohl byste si dále uvědomit, že vstupenky na představení zde byly prodávány o polovinu levněji než v Praze.

Obecně Středisko městské kultury Sobotka ze svého rozpočtu doplácí na pořádání festivalu Šrámkova Sobotka výrazné finanční částky, rozhodně tedy není uskutečnění akce motivováno vidinou obrovitého zisku za současného zbídačení všech návštěvníků.

Propříště Vám tedy doporučuji, abyste před vypuštěním smyšlenek načerpal fakta a nenechával se příliš unést fantazií. Obávám se, že v tomto případě bylo u Vás přání otcem myšlenky.

S pozdravem

Drahomíra Flodрманová

Zdá se, že se musím opět omluvit. Tentokrát za to, že jsem zřejmě ve své předvěřejší recenzi nedal jasněji najevo, že o fenoménu „zájezdovek“ mluvím v naprosto obecném smyslu a nemám nijak v úmyslu obviňovat Středisko městské kultury Sobotka ze „zbídačování návštěvníků“. Celá záležitost mě mrzí o to víc, že autorku výše otištěné reakce vyprovokovala až k vulgárním osobním útokům, které dle mého názoru na Sobotku nepatří.

Vít Prokopius

SPLAVI – Sobotecký Pravidelný Lehce Avantgardní Věstník

Vychází v Sobotce během konání 50. ročníku festivalu Šrámkova Sobotka, od 1. 7. do 8. 7. 2006. Cena 10 Kč.

Vydává občanské sdružení SPLAVI, Milady Horákové 123, 160 00 Praha 6, IČ 26674122. Evidenční číslo MK ČR E 15812.

Redakce: Jan HON, Jan CHROMÝ, Judita KABZANOVÁ, Marie KANTŮRKOVÁ, František MARTÍNEK, Jana MELKOVÁ, Jakub NOVOSAD, Vít PROKOPIUS, Šimon SVĚRÁK, Ondřej ŠMEJKAL, Nelly VOSTRÁ

Vychází za přispění Studentského fondu FF UK a Královéhradeckého kraje.

TIRÁŽ

Vážení čtenáři,

rozhodli jsme se vyhovět Vaším prosbám, žádostem, hrozbám a nucením a v předposledním letošním čísle otiskujeme text nám všem nejmilejší. Za přesné znění všech tří běžně zpívaných slok vděčíme ochotným zedlancům, kteří i přes pokročilou noční hodinu neváhali a poskytli Splav!u pomocnou ruku. Nuže:

Znám já jeden krásný zámek

Znám já jeden krásný zámek
nedaleko Jičína
a v tom zámku žil ovčáček,
překrásného měl syna.
A v tom zámku žila panna,
ta ovčáčka milovala,
psala jemu v tajnosti
psaní plná milosti.

Přijď, ovčáčku, časně zrána,
dřív než bude svítati.
Půjdem spolu do hájíčka,
tam se budem líbati.
Do hájíčka zeleného,
tam je ptactva všelikého,
tam já ráda chodívám,
protože tě ráda mám.

Já ovčáček, švarný chlapec,
třeba nízkého rodu,
mám jít s pannou do hájíčka,
nevím, co tam dostanu.
Do hájíčka zeleného,
tam je ptactva všelikého,
ovčáčkovi patří hůl,
krajíc chleba, voda, sůl.

